

Kolonial og postkolonial brug af danske stednavne i Grønland

Med et komparativt udsyn til stednavnepraksis i de øvrige dansk-norske kolonier

Af Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen & Ivalu Kristine Lidsmoes

Namn och bygd 111 (2023), 137–162.

Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, Department of Nordic Studies and Linguistics, University of Copenhagen, & Ivalu Kristine Lidsmoes, Copenhagen: Colonial and postcolonial use of Danish place-names in Greenland: With comparative views to place-name practice in the other Dano-Norwegian colonies.

Abstract

The article offers an introduction to the topic of Danish place-names, place-name policy and place-name practice in Greenland in the colonial period of 1721–1979, where Dutch, English, Danish and Greenlandic names were used in various forms and combinations. It is suggested that the extensive use of Greenlandic place-names in the Danish colonial administration could be seen to reflect an *anti-conquest* motivation on behalf of the Danes. The article goes on to present the postcolonial discourse on the use of Danish vs. Greenlandic place-names in Greenland and Denmark since Home Rule was introduced in Greenland in 1979. The observations from Greenland are compared with the practices observed in the contemporary tropical colonies of Denmark-Norway, i.e. Danish East Indies, Danish Guinea and Danish West Indies.

Keywords: place-names, Danish colonial history, Greenland, place-name policies, place-name practices, postcolonial place-name debate.

Indledning

Gennem mere end 300 år har dansk været det officielle administrationsprog i fjerne dele af verdenen: de dansk-norske kolonier.¹ Befæstede handelsstationer anlagdes i Indien og Vestafrika i løbet af 1600-tallet, og den første egentlige dansk-norske koloni kom i form af den caribiske ø Sankt Thomas i 1672, der

¹ Dobbeltmonarkiet Danmark-Norge udgjorde en samlet kolonimagt frem til Norges overdragelse til Sverige i 1814. Indtil da spillede Norge og nordmænd en ganske betydelig rolle i kolonivældets administration, ikke mindst hvad angår Grønland. Sproget i koloniadministrationen var imidlertid vedvarende dansk, og betegnelsen »dansk-norsk« om kolonistyret vil i det efterfølgende ofte være reduceret til »dansk« for ikke at gøre læsningen unødigt tung.

senere fik selskab af Sankt Jan og Sankt Croix under fællesnavnet Dansk Vestindien. I 1721 blev det dansk-norske kolonivælde udvidet mod nord med genkoloniseringen af Grønland.

Med 100-årsjubilæet i 2017 for salget af Dansk Vestindien til USA, 400-årsjubilæet i 2020 for erhvervelsen af Danmarks første tropekoloni i Trankebar, og 300-årsjubilæet i 2021 for Hans Egedes ankomst til Grønland har der i de senere år været en bølge af fornyet både offentlig og akademisk interesse for Danmarks (og Danmark-Norges) kolonihistoriske fortid. I denne strøm har kolonivældets sproglige aspekter generelt fyldt meget lidt, ikke mindst når det handler om hvordan den stedlige navngivning har været praktiseret: Hvilke navne blev givet og anvendt på steder i de danske kolonier – og på hvilke sprog?

Spørgsmålet er langt fra så enkelt, som man måske kunne tro. Praktisk talt alle europæiske kolonier uden for Europa var multi-lingvistiske. Dette skyldtes først og fremmest forskellig sproglig baggrund hos selve kolonimagten og den koloniserede befolkning (i det omfang en sådan eksisterede, hvilket f.eks. ikke var tilfældet i Dansk Vestindien). Men dertil kunne sproget hos betydningsfulde nabomagter (både eksisterende lokale riger og andre kolonimagter) spille en væsentlig rolle, ligesom små kolonimagter som Danmark ofte gjorde brug af koloniale nybyggere og administratorer af en anden sproglig baggrund end dansk (især skotter, englændere og hollændere, samt tyske missionærer). I kolonier med indførsel af slaver skal slavernes oprindelige sprog selvfølgelig tælles med, men også den kreolske sprogblending, som typisk anvendtes i kolonimagtens relation til slaverne. Besøgende handelsrejsendes sprog var det også praktisk at tage hensyn til, og mange naturnavne på maritime lokaliteter langs kysterne var ofte primært af betydning for søfolk af fremmed nationalitet. Endelig kunne det spille ind, at kolonien var blevet overtaget fra en anden kolonimagt, der allerede havde sat sine toponomastiske spor på stedet. Dertil kan så lægges det postkoloniale spørgsmål om, hvordan hele det koloniale mix af stednavne er blevet håndteret efter kolonitidens afslutning. Kolonial og postkolonial stednavnepraksis er således et både kompliceret og interessant emne.

Stednavnestudier har spillet en betydelig rolle hvad angår vikingetidens kolonisering af områder på De Britiske Øer og i Normandiet, såvel specifikt med katalogisering af helt eller delvist skandinaviske (reelt danske, norske eller 'angloskandinaviske') navne som generelt i vurderingen af *Scandinavian impact* på demografi, sprog og kultur i de koloniserede egne. En tilsvarende onomastisk opmærksomhed afventer fortsat for den dansk-norske kolonitid fra 1600-tallet og fremefter, i hvilken stednavne, stednavnepraksis og stednavnepolitik indtil videre er et temmelig uberørt forskningsfelt. Det samme kan siges om stednavnenes rolle i de tidligere dansk-norske kolonier i en postkolonial sammenhæng, både hvad angår de gamle 'koloniale navnes' videre brug eller

udfasning, dennes sammenhæng med de pågældende landes opbygning af en moderne, postkolonial identitet, og i forholdet mellem disse lande og Danmark.

Man kan egentlig godt undre sig over, hvorfor det ganske anseelige danske stednavnekorporus uden for Danmark-Norges grænser ikke i større grad har tiltrukket sig forskernes interesse. En medvirkende årsag hertil er formentlig, at dansk stednavneforskning traditionelt har haft sit fokus på navnenes alder og de enkelte navneleds etymologiske betydning. Til besvarelse af især aldersspørgsmålet tjener stednavnene i vikingetidens Danelaw England et oplagt formål, hvorimod man kan sige, at danske stednavne i det 17.–19. århundredes Grønland og tropekolonier ved første øjekast måske fremstår mindre spændende. De yngre koloninavne er imidlertid uhyre interessante i forhold til mange af de spørgsmål, der har præget de senere årtiers onomastiske forskning af eksempelvis motivationen bag navngivning, navnes identitetsbærende funktion, stednavneejerskab og stednavnepraksis i en multi-lingvistisk kontekst. De rummer også en komparativ forskningsværdi i forhold til tilsvarende 'hjemlandske' stednavne, hvor navngivning af eksempelvis forter, byer og plantager ude i kolonierne med udbytte kan sættes op imod samtidig navngivning af slotte, købstæder og herregårde hjemme i Danmark og Norge.

På Arkiv for Navneforskning, Københavns Universitet, har vi nu gennem flere år forsøgt at lande et eksternt finansieret forskningsprojekt om stednavne og den dertil knyttede praksis og politik i de dansk-norske kolonier, såvel i troperne som i Nordatlanten. Idéen har været at bygge videre på den nyligt etablerede skole af *New Nordic Socio-Onomastics* og integrere 'den dansk-norske case' i de senere års internationale diskurs inden for *Colonial Toponomastics* og *Colonial Linguistics* generelt, med metoder og diskurser fra bl.a. *Critical Toponymy*. Desværre har forsøgene med at etablere et sådan projekt om »Danish Colonial Onomastics« hidtil været uden held, men efterhånden har vi ikke desto mindre fået så meget indsigt i emnet gennem forberedelse til ansøgningerne, at det alligevel er muligt at opstille et indblik i nogle af problemstillingerne. I nærværende artikel vil vi gerne præsentere lidt fra disse forarbejder for vores kollegaer og andre interesserede med særlig fokus på Grønland, både hvad angår den dansk-norske stednavnepraksis og mulige -politik i kolonitiden og stednavnenes ganske betydelige rolle i opbygningen af den grønlandske identitet efter Hjemmestyrets indførelse i 1979. Heri indgår også stednavnespørgsmålet (danske vs. grønlandske navne) i de senere års dansk-grønlandske forhold, samt hvordan dette relaterer sig til UNGEGNs anbefalinger vedrørende eksonym-/endonym-forhold og sproglige mindretals rettigheder.

De generelt omdiskuterede termer 'kolonial' og 'postkolonial' vil i nærværende stednavnesammenhæng blive anvendt således, at 'koloniale stednavne' og '-stednavnepraksis/politik' vil referere til stednavne indført eller indlånt og anvendt af den dansk(-norske) koloniadministration i Grønland i perioden

1721–1979, mens ‘postkolonial’ vil referere til tiden i Grønland efter 1979, både med henblik på praksis og politik implementeret af Hjemmestyret og den heraf afledte effekt i forholdet til Danmark og de danske stednavne. Hvad angår de senere års diskurs om hvor vidt Grønland overhovedet kan betragtes som en tidligere koloni eller ej, mener vi klart, at Grønland *var* en koloni og at stednavneforholdene fuldt og helt kan studeres, analyseres og forklares inden for rammerne af Colonial Toponomastics.

Historiografisk overblik

Kolonisationen af Grønland er efterhånden blevet undersøgt ud fra en del forskellige aspekter (f.eks. Bobé 1936, Sveistrup & Dalgaard 1945, Gad 1967–76, Lidegaard 1991, Bro 1993). I forbindelse med Danmarks ovenstående kolonihistoriske jubilæer blev der i 2017 udgivet et nyt stort fembindsværk om Danmarks Kolonihistorie, der i modsætning til tidligere udgivelser om emnet også har et særskilt bind om Grønland (Gulløv 2017). I tillæg hertil er i de senere år udgivet en række monogrfier om forskellige mere specifikke sider af dansk-norsk kolonihistorie, hvilket også gælder for Grønlands vedkommende, f.eks. om selve koloniforholdet (Rud 2017) og om missions- og skolevæsen (Frandsen 2019). Et emne med særlig relevans for stednavneforskningen er Grønlands kartografiske historie, der dels har fået et kapitel i Kortlægningen af Danmark (Dam 2019 s. 323–342) og siden sin helt egen uddybende behandling (Dupont 2022).

Det lingvistiske aspekt i den dansk-norske kolonimagt har længe ligget relativt uberørt hen og har først i nyere tid begyndt at tiltrække sig forskningens opmærksomhed. For Dansk Vestindiens vedkommende har fokus især været rettet på dansk vs. hollandsk eller engelsk som administrationssprog (Liebst 1996, Kühl & Aastrup 2020) og det kreolske sprog anvendt af og til slaverne (Bakker 2003, Sebro 2010, Sabino 2012, Bøegh 2018). Andre studier har undersøgt sprogets rolle i 1800-tallets danske kolonistyre af Grønland (Maniche 2002, 2003) og det generelle forhold imellem grønlandsk og dansk sprog i Grønland (Meilandt 2002). Endelig er emnet nyligt blevet behørigt behandlet i bind 5 af Dansk Sproghistorie, hvor sproget i Grønland (Jacobsen 2021) og tropekolonierne (Bakker & Bøegh 2021) har fået hvert deres kapitel.

I Arkiv for Navneforsknings fagbibliotek er det ældste værk om Grønland en lille afhandling om grønlandske personnavngivningsmønstre i perioden 1799–1915 (Bertelsen 1918). Ud over dette handler de relativt få udgivelser alle om stednavne. I 1985 kom en kort, men yderst værdifuld introduktion til stednavne og stednavnepraksis og -politik i Grønland generelt, både under og efter kolonitiden (Petersen 1985). Dette er siden blevet fulgt af opdaterende,

men stadig ganske korte redegørelser (Kruse 2012, Lidsmoes 2017) heraf et par stykker specifikt om den politiske diskurs om danske vs. grønlandske stednavne i den postkoloniale administration af Grønland (Kleivan 1977, 1985).

Middelalderens norrøne stednavne i Grønland er blevet behandlet af Jónsson (1899) og Andersen (1982). Den efter-middelalderlige europæiske indflydelse på Grønlands stednavne er blevet præsenteret af Kleivan (1996), mens Schuster (2019) har undersøgt varierende strukturer og mulige motiver bag forskellige europæiske magters brug af stednavne i tiden før 1721. Den særlige toponomastiske situation i Nordøstgrønland, hvor der indtil for nylig næsten kun har eksisteret ikke-grønlandske stednavne, er blevet beskrevet af Dan Laursen (1972), Anthony K. Higgins (2010) og Susanne Schuster (2018). Endelig har navne på gletschere og problemet med vedvarende at kunne identificere de pågældende, navngivne ismasser været nærmere behandlet i forbindelse med lanceringen af en ny online database om gletschere (Bjørk & al. 2015).

Nærværende artikels forfattere har også ved nu flere lejligheder udgivet om emnet. Lidsmoes har på baggrund af sit arbejde med en samling af ældre grønlandske stednavne (der omtales nærmere senere i artiklen) både præsenteret denne samling og de ældste navngivningsmønstre i Grønland frem til kolonisationens første årtier (Lidsmoes 2017), hvilket senere er blevet udbygget med en redegørelse for 1700-tallets danske navngivninger omkring de første kolonier (Lidsmoes 2021). Jakobsen har givet introducerende præsentationer af danske stednavngivningsmønstre i Vestindien (Jakobsen 2017) og Trankebar (Jakobsen 2020b), samt en nærmere redegørelse for den postkoloniale diskurs om danske gadenavne samme steder (Jakobsen 2020a), om danske fornavne i tropekolonierne (Jakobsen 2023), de forskellige nationalsproglige benævnelser for klippeøen Hans Ø/Tartupaluk (Jakobsen 2022b) og om selve navnet *Grønland* (Jakobsen 2022a). Sammen har vi skrevet en samlet og mere uddybende introduktion til »Danish Colonial Toponomastics« som et kapitel til bind 14 af *Koloniale und Postkoloniale Linguistik* (Jakobsen & Lidsmoes 2020). Nærværende artikel bygger i vidt omfang på redegørelser, observationer og konklusioner gjort i eller i forbindelse med ovennævnte studier.

Den historiske baggrund

Den første nordiske kolonisation og stednavngivning i Grønland fandt sted i vikingetiden og middelalderen. I perioden ca. 1000–1400 bosatte nordboere fra især Island og Norge sig i to områder på henholdsvis sydspidsen af Grønland (Østerbygd) og i et fjordland i det sydvestlige Grønland (Vesterbygd). Optegnelser fra disse norrøne bosættelser har overleveret omkring 115

stednavne, såvel gårdnavne som naturnavne, hvoraf nogle – men langt fra alle – kan stedfæstes. Den sidste melding om en fortsat eksisterende nordisk bosættelse i Grønland er fra 1408, hvorefter kolonierne uddøde af aldrig helt klarlagte årsager. Selvom den middelalderlige forhistorie fyldte rigtig meget i de dansk-norske initiativer til at genkolonisere Grønland i de følgende århundreder, endte så godt som ingen af de gamle norrøne stednavne med at blive genanvendt, da skandinaverne ankom igen i 1721 – lige bortset fra selve navnet *Grønland* (Jónsson 1899, Andersen 1982, Kleivan 1996 s. 128).

Fra dansk side havde der allerede siden middelalderens slutning været gentagne planer om at genkolonisere den store nordatlantiske ø, men i praksis blev dette først for alvor sat i værk i 1721, da en kombineret handels- og missions-ekspedition under anførsel af den norske præst Hans Egede etablerede sig i det senere Nuuk-område på den grønlandske sydvestkyst. Herfra sendtes flere ekspeditioner op langs både vestkysten og den nærmest ubeboelige østkyst. Håbet om at finde efterkommere af middelalderens nordboere viste sig snart forgæves. Mens den sydlige del af Grønland havde ligget tomt hen da de første nordboere ankom i slutningen af vikingetiden, havde forskellige inuitiske befolkningsgrupper med oprindelse i Canada i løbet af middelalderen spredt sig ned langs vestkysten, og disse fandtes ved skandinavernes anden ankomst i 1700-tallet ved snart sagt samtlige beboelige kystområder (Gulløv 2017).

Udover missionærernes ønske om at omvende eventuelle kristne efterkommere i Grønland til 1700-tallets lutherske evangelisme, var den nordiske tilbagevenden til Grønland i vidt omfang drevet af en økonomisk stræben efter at finde den såkaldte *Nordvestpassage*, en sørute fra Europa vest om Grønland og nord om Nordamerika til Stillehavet og Asien. I deres jagt på denne gik det imidlertid allerede i 1500- og 1600-tallet op for især britiske og hollandske handelsfolk, at der ved kysterne omkring Grønland også i sig selv var store profiler til at hente fra hvalfangst (især hvalolie og spæk) og handel med inuit (især hvalrosselfenben og pelsværk). I praksis var det ikke mindst de danske myndigheders ønske om at kontrollere denne lukrative fangst og handel, der medførte, at Grønland blev underlagt det allerede etablerede dansk-norske kolonivælde – og at den grønlandske inuit-befolkning blev koloniseret og kristnet (Lidsmoes 2017).

Selvom der i sagens natur måtte være en del forskelle mellem forholdene i de dansk-norske tropekolonier og i Nordatlanten, så blev Grønland ikke desto mindre i vidt omfang udnyttet og koloniseret akkurat som rigsfællesskabets øvrige kolonier. På samme måde blev grønlænderne behandlet som et koloniseret folk. Faktisk varede den officielle status som 'koloni' helt frem til 1953, hvorefter Grønland blev administrativt integreret i Danmark som et ordinært 'amt'. Dette varede til 1979, hvor Grønland fik tildelt hjemmestyre som en delvist selvstændig region inden for kongeriget Danmark. Siden da er Grønlands

politiske selvstændighed blevet gradvist udvidet af flere omgange, og i dag er det en beslutning helt og aldeles op til grønlænderne selv, om/hvornår de ønsker fuld løsrivelse fra Danmark. Et tilbud i 2019 fra USA om at købe Grønland blev i fællesskab afvist fra dansk og grønlandsk side.

Dansk brug af engelske og hollandske stednavne i Grønland

Da den dansk-norske kolonisering af Grønland begyndte i 1721, havde mange steder – blandt andet landet selv – allerede navn. Det var navne som Hans Egede og ekspeditionen enten allerede kendte eller snart ville komme til at kende. Ekspeditionen havde medbragt kort og beskrivelser, som var lavet af andre europæere, der tidligere havde sejlet langs den grønlandske vestkyst, og som indeholdt mange navngivne steder. Formålet med ekspeditionen var for Hans Egede missionering blandt landets indbyggere. Egede havde et vedvarende ønske om at finde efterkommerne af de forsvundne nordboere, men vidste godt inden afrejsen fra København, at han ville møde et andet folk, nemlig inuit. Inuitisk sprog er meget anderledes end de nordiske og Egede fandt da heller ingen overensstemmelser mellem kendte norrøne stednavne og dem inuit brugte. Som det senere vil blive beskrevet, resulterede den tætte interaktion med de lokale snart i at mange stednavne af grønlandsk oprindelse blev taget i brug af koloniadministrationen.

Navnet *Grønland* blev givet til landet af nordboerne, der kom til øen i slutningen af 900-tallet (Jakobsen 2022a). Nordboerne i Grønland, fra hvem det sidst kendte skriftlige levn er fra 1408, har efterladt sig omkring 115 stednavne. Alle er de beskrevet i håndskrifter – især *Landnámabók*, Flatølisten og Grønlandsbeskrivelsen (se Andersen 1982) – men uden tilhørende kort, og deres præcise placeringer kunne sjældent fastslås af den nye koloniale administration, der derfor ikke genanvendte de gamle norrøne stednavne (Kleivan 1996 s. 128). Erfaringen fra tidligere ekspeditioner var, at de middelalderlige optegnelser ikke længere var stort bevendt, og i stedet baserede de nye kolonisatorer deres navigation rundt i landet på nyere (især nederlandske) kort (Lidsmoes 2017, Jakobsen & Lidsmoes 2020 s. 197–199), på deres egne opdagelser og i høj grad på de stedkendte lokale. De tidligst registrerede stednavne, udover dem af norrøn oprindelse, var resultatet af en voksende europæisk interesse for at finde Nordvestpassagen. I anden halvdel af 1500-tallet sejlede adskillige britiske opdagelsesrejsende nordpå langs Grønlands vestkyst og beskrev, og til en vis grad kortlagde, hvad de så. Stednavne som *Frobisher Strait*, *Davis Strait* og *Cape Farewell* var et resultat af disse tidlige britiske ekspeditioner. I

løbet af 1500-tallet havde næsten alle dansk-norske konger vist en eller anden form for interesse i at sende ekspeditioner til Grønland. Dette hovedsageligt for at genskabe forbindelsen til deres tabte grønlandske undersåtter i form af middelalderens nordboere (Gad 1 [1967] s. 223–263). Alle disse planer forblev dog uindfrie, indtil andre europæere, blandt andre briterne, havde demonstreret deres voksende interesse for at finde Nordvestpassagen, og den danske konge investerede omsider i ekspeditioner dertil. På den tidligste danske ekspedition i 1606, ledet af den erfarne engelske sømand James Hall, blev stednavne for fjorde og forbjerg opkaldt efter royale familiemedlemmer (*Cape Christian*, opkaldt efter den danske konge; *Queene Anne's Cape* og *Queene Sophia's Cape* opkaldt henholdsvis efter dronningen og dronningemoderen) eller højt placerede embedsmænd (*Mount Cunningham*, efter skibets kaptajn James Cunningham) (Kabell 1990 s. 297–298). Bortset fra *Kap Christian* var ingen af navnene fra disse tidlige danske ekspeditioner i brug ved Hans Egedes ankomst til Grønland eller siden (Kleivan 1996 s. 138).

Efter tre ekspeditioner i den danske konges tjeneste lykkedes det James Hall at skaffe penge til endnu en ekspedition, dog denne gang på britisk initiativ. Det mest bemærkelsesværdige stednavn fra denne ekspedition er *Bal's River* opkaldt efter Richard Ball, en af de købmænd, der havde bidraget økonomisk til ekspeditionen. Det særlige ved netop dette stednavn er, at det optræder på mange senere kort og faktisk blev brugt af den danske koloniadministration i Grønland så sent som i 1809 (Ostermann 1935 s. 204), dog i mange forskellige staveversioner (*Baals-Revier*, *Bals-Revier*, *Baalsrevier*), men det var ikke usædvanligt, at der ikke var konsensus om stavemåder.

Ikke længe efter den sidste af Halls ekspeditioner i 1612 tog hollænderen Joris Carolus til Grønlands vestkyst, og indledte derved en periode hvor mange hollandske handelsmænd og hvalfangere rejste langs vestkysten. Intensiteten af hollandsk hvalfangst og handel voksede i løbet af 1600-tallet og nåede et højdepunkt i begyndelsen af 1700-tallet (Gad 1984 s. 145). Fordelagtige jagt- og fiskeripladser, gode handelssteder, havne og særligt farlige steder blev navngivet af hollænderne. De tidligste af disse navne omfatter *Statenhoek*, *Brielsche haven* og *Delfsche haven*. Af disse tidlige hollandske navne blev *Statenhoek*, som er givet til ære for det hollandske Staten-Generaal, hyppigt brugt af 1700-tallets danske administration. *Statenhoek* var navnet på den sydligste del af Grønland, et sted alle skibe, der sejlede fra Europa til Grønlands vestkyst passerede og også det første møde med landet, som alle rejsende fra Europa til Grønland havde. Andre hollandske stednavne omfatter *Roo bay*, *Honde Eylande*, *Zyud Bay* og *Rommel Pot*. En af de vigtigste hollandske sømænd og kartografer, der rejste til Grønland i begyndelsen af 1700-tallet, var Laurens Feykes Haan, som lavede flere detaljerede kort over den del af Vestgrønland, som hollænderne ofte besøgte. I 1720 udgav Feykes Haan en beskrivelse af den

grønlandske vestkyst. Denne udgivelse var formentlig væsentlig for den danske mission i 1721 i forhold til navigation og til at finde det bedst egnede sted at lægge til langs kysten (Bobé 1914 s. 3, Lidsmoes 2017).

Fra begyndelsen af den danske tilstedeværelse i Grønland er det de hollandske og engelske navne som kendes fra kilderne, om end ofte i en fordansket form. Dette skete ikke mindst med hensyn til de hollandske navne, der f.eks. blev til *Sydbay* (*Zuyd Bay*), *Skansen* (*De Schans*), *Sukkertoppen* (*Zuikerbrood*), *Hunde Ejland* (*Honde Eyland*) og *Ubekendte Ejland* (*Onbekande Eyland*), men også enkelte engelske, f.eks. *Kap Farvel* (*Cape Farewell*) (Petersen 1985, Lidsmoes 2017, Schuster 2018).

En tilsvarende fordansket eller dansk tilpasset brug af eksisterende stednavne på andre europæiske sprog kendes også fra Danmark-Norges samtidige tropekolonier. Navnet på dobbeltmonarkiets første koloni *Trankebar* på sydøstkysten af Indien bygger på en fælles-europæiseret form af byens tamilske navn *Tharangambadi*, dog således at den danske form sandsynligvis er dannet efter det franske *Tranquebar* og/eller det hollandske *Trankenbar* (Jakobsen 2020b). I Dansk Vestindien blev de oprindeligt spansk navngivne øer *San Tomas* og *San Juan* fordansket til *Sankt Thomas* og *Sankt Jan* (sidstnævnte formentlig fra hollandsk, om end den engelske form *Saint John* også hyppigt anvendtes i dansk sammenhæng), mens den fra Frankrig i 1733 tilkøbte ø *Saint Croix* som sådan bevarede sin franske stavemåde, *Sankt Croix*, men med en dansk-hollandsk udtale [krøj's] (Jakobsen 2017). Nogen konsekvent udført eller endelige planlagt politik om fordanskning af eksisterende stednavne i kolonierne, beslægtet med hvad f.eks. Alexandra Petrulovich (2022) har vist planlagt (men ikke implementeret) for Svensk Pommern i perioden 1628–1709, bl.a. med karteringen af Pommern sidst i perioden (jf. svea-pommern.de), kan derimod ikke påvises hos den dansk-norske administration i hverken tropekolonierne eller Nordatlanten.

Danske stednavne i Grønland

Efterhånden som de dansk-norske bosættere og myndigheder tog Grønland under deres besiddelse, indførtes også en række rent danske stednavne, dog primært på de større, centrale bebyggelser og på større naturlokaliteter. De danske stednavne er så godt som altid sammensat af to led, og meget ofte med et personnavn som forled/beskriverled, som vist med de følgende eksempler, her gengivet med de nutidige grønlandske navne i parentes: *Christianshåb* (Qasigiannguit), *Egedesminde* (Aasiaat), *Frederikshåb* (Paamiut), *Frederiksdal* (Narsarmijit), *Gyldenløves Fjord* (Umiivip Kangertiva), *Holsteinsborg*

(Sisimiut), *Jakobshavn* (Ilulissat), *Julianehåb* (Qaqortoq) og *Lindenows Fjord* (Kangerlussuatsiaq). Personerne, som de grønlandske steder er opkaldt efter, er i vidt omfang kongelige personer og indflydelsesrige adelige ved hoffet, samt i enkelte tilfælde personer med reel tilknytning til koloniseringen af Grønland (som her Hans Egede, købmand Jacob Severin og admiral Hans Lindenov). En tilsvarende opkaldelse af især forter, byer og plantager efter samtidige kongelige hjemme i Danmark er også særdeles velkendt i de dansk-norske tropekolonier, med f.eks. forterne *Christiansborg* og *Augustaborg* i Dansk Guinea, samt byerne *Charlotte Amalie*, *Christiansted* og *Frederiksted* i Dansk Vestindien. I tropekolonierne er det derimod mere sjældent set, at adelige ved hoffet eller lokale kolonimyndigheds personer fik steder opkaldt efter sig. At navngive byer, slotte og herregårde efter kongelige og adelige personer var selvsagt også uhyre udbredt i samtidens Danmark og Norge, men hvor sådanne navne i hjemlandet typisk refererede til ejerskab eller bygherreskab, så synes brugen i kolonierne i højere grad at afspejle en form for hæder af de pågældende personer, muligvis med henblik på at tiltrække sig deres fortsatte politiske og økonomiske støtte (Jakobsen 2023).

Ganske mange danske stednavne i Grønland kan siges at være poetiske sammensætninger med enten et adjektiv, substantiv eller verbum som forled, f.eks.: *Evighedsfjord* (Kangerlussuatsiaq), *Godhavn* (Qeqertarsuaq), *Godthåb* (Nuuk), *Grædefjord* (Kangerluarsussuaq) og *Sydprøven* (Alluitsup Paa). Til samme type af navne kan tælles det oprindeligt engelske *Kap Farvel* (Cape Farewell, Uummannarsuaq). I tropekolonierne ses denne type navne især anvendt om mange plantager (f.eks. *Forsynet* og *Frydenlund* i Dansk Guinea, *Enighed*, *Bethlehem*, *Mount Welcome* og *Zufriedenheit* i Dansk Vestindien), ligesom den i det dansk-norske hjemland på samme måde primært knytter sig til slotte og herregårde (f.eks. *Frydendal*), samt senere enkeltgårde og huse. Sådanne supplerende følelsesmæssige og ideologiske motiver i navngivningen (fx jf. Andersson 1994) er et fænomen, der kunne være særdeles interessant at undersøge nærmere i en kolonial-toponomastisk sammenhæng, f.eks. ud fra en tese om at poetiske og melankolske stednavne måske især dannes på steder langt fra hjemlandets sikkerhed og med ekstraordinært svære livsbetingelser (fx jf. Kostanski 2014 s. 279–282)? Her er det selvsagt vigtigt at skelne imellem hvad en nutidig betragter kan læse ind i denne type navne og hvad navngiverne selv har villet med dem.

Endelig er der en gruppe af navne med en mere praktisk eller naturrelateret betydning: *Fiskefjord* (Niaqunngunaq), *Fiskernæs* (Qeqertarsuatsiaat), *Søndre Strømfjord* (Kangerlussuaq), samt *Diskobugt* (Qeqertarsuup Tunua, opkaldt efter øen Disko). Denne type navne kunne i princippet også tænkes dannet i samtidens Danmark, og de refererer kun meget sjældent til noget særligt kendetegnende ved lokaliteten eller kolonien som helhed. Imidlertid kan der for de

danske stednavne i Grønland kun i få tilfælde findes samtidige identiske navne hjemme i Danmark. Et af de sjældne eksempler herpå er *Frederiksdal*, der også kendes som navn på flere danske herregårde, uden at der i øvrigt er grund til at tro, at den i Grønland er opkaldt efter de danske eller omvendt. Det kan afslutningsvis også konstateres, at de danske stednavne i Grønland så godt som aldrig har nogen betydningsmæssig ækvivalens med de grønlandske navne på samme lokaliteter. Der er således næsten aldrig tale om oversættelser fra grønlandsk til dansk eller omvendt, selvom det tidligere ofte var antaget blandt grønlænderne, at de danske stednavne var af samme etymologiske betydning som de grønlandske navne (Petersen 1985 s. 228–229, Kleivan 1985 s. 141).

Håbets Ø og andre danske stednavne på *-håb* i Grønland

Da Hans Egede, hans familie og resten af den dansk-norske ekspedition den 3. juli 1721 ankom til deres bestemmelsessted på Grønlands vestkyst, søgte de efter et egnet sted at bosætte sig. Valget faldt på en ø yderst i Nuup Kangerlua, et sted som europæerne kendte som *Baals Revier*, og som senere blev kaldt *Godthåb/Nuuk Fjordkompleks* – eller bare *Godthåb/Nuuk Fjord*. Hans Egede og hans ledsagere valgte imidlertid at kalde øen for *Haabets Øe*. Motivationen for valget af navnet er ikke helt præciseret i de samtidige kilder, men som udgangspunkt er det oplagt at se navnet som en i hvert fald delvis opkaldelse efter skibet *Haabet*, som sammen med det andet skib *Anne Christine* havde bragt ekspeditionen frem. Med til historien hører også, at skibene pludselig befandt sig i en alvorlig situation efter at de havde rundet Statenshoek (Nunap Isua/Kap Farvel), og at besætningen og hele Egede-familien frygtede for livet. Der forelå derfor muligvis en mere følelsesladet taknemmelighed over at være nået frem til bestemmelsesstedet i god behold, og måske har Egede tænkt, at det symbolladede navn til den første koloni kunne sikre ham og de første kolonister en god start på missions- og handelsarbejdet. Om ikke andet havde de altid håbet! (Lidsmoes 2021).

»De første kolonisatorer har åbenbart haft brug for håb«, skrev Robert Petersen i 1985, med hvilket han henviste til de dansk-norske kolonisatorers tendens til at navngive nyoprettede kolonier langs Grønlands vestkyst med suffikset *-håb*. Hans Egede skabte nemlig en form for præcedens, da han valgte at kalde sin første grønlandske hjemstavn for *Håbets Ø* og den tilknyttede koloni for *Håbets Koloni*. I fire ud af de første seks anlagte kolonier indgår således substantivet *håb* i navnet: *Håbets Koloni* (1721), *Godthåb* (1728), *Christianshåb* (1734) og *Frederikshåb* (1742). Senere, i 1774, kom også *Julianehåb* med til navnegruppen. Hverken i de øvrige kolonier eller hjemme i Danmark er

navnetypen ellers videre udbredt, og en håndfuld danske bebyggelser med navnet *Godthåb* synes opkaldt efter den grønlandske kolonihovedstad.

Dansk brug af grønlandske stednavne

Den dansk-norske koloniadministration nøjedes imidlertid ikke med at inkorporere hollandske og engelske navne eller selv finde på nye danske navne på de grønlandske steder, som man havde brug for at benævne. Straks fra koloniseringens begyndelse indledte ikke mindst Hans Egede selv en omfattende indsamling og registrering af inuits stednavne. På et kort tegnet af Egede over Baals Revier-området i 1724–25 indgår der adskillige navngivne fjordarme, men kun én af disse – *Præstefjorden* – er indtegnet med et dansk navn. Også *Håbets Ø* optræder med navn på kortet, men ud over nogle topografiske anmærkninger på dansk, inklusive henvisning til hollandske anløbspladser langs kysten, er de resterende stednavne på kortet grønlandske, f.eks. på fjordene *Ujaracksuak* og *Pesickfiarbame* (Lidsmoes 2021).

Det er ligeledes bemærkelsesværdigt, at allerede den anden dansk-norske kolonibase i Grønland anlagt i 1724, ca. 300 km nord for Håbets Ø (nær Sisi-miut), fik det grønlandske navn *Nepisene*, hvilket i nutiden er blevet ændret til *Nipisat*. Kolonien blev anlagt som hvalfangerstation og handelsplads, men planen var at der også herfra skulle drives missionsvirksomhed. Kolonien fik sit navn efter øen, som den var anlagt på, men det kan undre, at kolonisterne ikke i stedet valgte at cementere kongens og den dansk-norske tilstedeværelse ved f.eks. at opkalde stedet efter kongen, som det allerede da var meget udbredt i tropekolonierne og senere også blev i Grønland. Navnet kommer i øvrigt af den grønlandske betegnelse *nipisak* for den fiskeart, der på dansk kaldes *stenbider*. Det oprindelige navn *Nepisene* er egentlig en ældre lokativ præpositionsform i bestemt pluralis ‘henne ved stenbiderne’, der med nutidens retskrivning ville hedde *nipisani*, mens *Nipisat* er det samme ord i en præpositionsløs bestemt pluralisform, ‘stenbiderne’ (Den grønlandske lods 2012, Bobé 1921 s. 91).

Valget om at anvende et allerede eksisterende grønlandsk stednavn i den dansk-norske koloniadministration for *Nepisene/Nipisat* blev på ingen måde et særtilfælde. Efterfølgende blev der også givet grønlandske navne til yderligere fire kolonibaser i Nuusuaq (1758), Amerloq (1759), Umanak (1761, nu Uummannaq), Upernavik (1772) og Nanortalik (1797). Derudover bibeholdt den dansk-norske mission og handelsadministration en lang række grønlandske navne på fjorde og bopladser. Om noget ser det faktisk ud til, at flere og flere grønlandske stednavne med tiden blev integreret i kolonimagtens stednavne-

administration, efterhånden som stadig større områder kom under myndighedernes kontrol.

Dette fremgår bl.a. af en nyligt indskannet seddelsamling på Arkiv for Navneforskning ved Københavns Universitet, bestående af omkring 2500 sedler med ligeså mange historiske navneformer for stednavne i Grønland excerperet i 1934 fra diverse historiske kilder under den danske koloniadministration af Grønland fra perioden 1734–1850 (Stednavne Grønland). Af denne fremgår det, at mens det allerældste lag af daterede stednavnebelæg overvejende omfatter danske eller hollandske stednavne, så begynder der snart at indkomme stadig flere stednavneformer på grønlandsk. De ældste sådanne er *Amaralik* og *Nepiset-Sundet* belagt i 1735 (Lidsmoes 2017). Sidstnævnte tilhører en særlig kategori af nationalsproglige hybridnavne, der også har sit eksempel på Hans Egedes ovenfor omtalte kort fra 1724–25 i form af *Amaralich Fiord*. Fænomenet med at sammensætte et grønlandsk beskriverled (her *Nepiset* og *Amaralik*) med et dansk hovedled (her *Sundet* og *Fjord*) har været særdeles udbredt i koloniadministrationens stednavnepraksis (Petersen 1985 s. 229), dog især anvendt på den måde, at et egentligt grønlandsk stednavn er blevet tilføjet en dansk landskabstypebetegnelse som samlet benævnelse på typisk et farvand, en ø eller et bjerg beliggende nær den til primærnavnet knyttede lokalitet. I det hele taget findes der adskillige dansk-grønlandske hybridord, som *kamiutstok* (stok til at blødgøre kamikker med), *dansemik* (forsamling med dans) og *kaffemik* (forsamling med kaffe) (Jacobsen 2021 s. 71–72); hybridord, der dog kun bruges på dansk.

En sammenligning med forholdene i Dansk Ostindien og Dansk Guinea viser tilsvarende tegn på, at den dansk-norske kolonimagt ikke helt sjældent integrerede lokale stednavne på lokaliteter under koloniens fulde administration, selvom man kunne have indført sine egne navne. Det gælder f.eks. den ostindiske koloni *Serampore*, der ved sin dansk-norske underlæggelse i 1755 egentlig fik det officielle danske hybridnavn *Frederiksnagore*, men meget snart – også i kolonialadministrativ sammenhæng – videreførte en europæisk tilpasset form af sit oprindelige indiske navn. I Dansk Guinea lå landsbyen *Osu* (nu en bydel i Accra, Ghana) under fortet Christiansborgs fulde administration, men her fandt myndighederne det tilsyneladende aldrig nødvendigt med noget mere dansk klingende navn til bebyggelsen. Dertil bar flere af den afrikanske kolonis dansk anlagte plantager rene afrikanske navne, som *Abokobi*, *Bibiase*, *Ojadufa* og *Pompo*. Hybridnavne kendes også i de dansk-norske tropekolonier, men da som regel i den omvendte konstellation med et dansk beskriverled foran et lokalt- eller tredjesprogligt hovedled, f.eks. ovennævnte *Frederiksnagore* i Ostindien og *Kalkun Cay* i Vestindien (Jakobsen & Lidsmoes 2020).

Dansk brug af grønlandske stednavne som tegn på pragmatisme eller »Anti-Conquest«?

Nok handlede koloniseringen af Grønland også om suveræniteten i Nordatlanten og den dansk-norske konges krav og eneret på handel og særligt hvalfangst i området, men på grund af landets relative ufremkommelighed kom koloniseringen også og måske ikke mindst til at handle om grønlænderne selv. De var årsagen til, at Egede havde en mission i landet, og de var altafgørende for at handelskompagnerne havde succes, for det var dem, der havde ekspertisen når det kom til fangst af de eftertragtede handelsprodukter. Kolonimagtens brug af grønlandske stednavne kan ses i lyset af dette. Kommunikation med lokalbefolkningen var altafgørende for succes både inden for mission og handel, og ikke mindst når det gjaldt at finde rundt i det store land med de mange fjorde. Den udbredte brug af grønlandske stednavne straks fra begyndelsen af koloniseringen af Grønland kan dermed tolkes som en anerkendelse af den afhængighed kolonisateurerne indså at de havde i forhold til den lokale befolkning. Hermed ikke sagt, at det skal læses som en hyldelse til grønlænderne og det grønlandske sprog, men nærmere en pragmatisk måde at tilgå landet og befolkningen på (Lidsmoes 2021).

Det skal også erindres, at det for missionsdelen af det grønlandske koloniprojekt i de første århundreder ikke var en prioritet at herske over befolkningen ved hjælp af det danske sprog, tværtimod. Først og fremmest var det en del af den lutherske missions principper at missionere på modersmålet, så det var Hans Egede og hans efterfølgere magtpåliggende at lære sig det grønlandske sprog (Lidsmoes 2021).

For til fulde at forstå den toponomastiske og generelle sproglige situation i kolonitidens Grønland, er det således væsentligt at erindre sig, at så godt som al kommunikation imellem kolonimagten (både administrativt og religiøst) og grønlænderne foregik på grønlandsk. Grønlandsk eller rettere Kalaallisut, som er den dominerende vestgrønlandske dialekt, er et polysyntetisk sprog, der er meget forskelligt fra noget europæisk sprog. Sproget har derfor også vedvarende voldt europæerne en del kvaler at overhovedet lære og i endnu højere grad at beherske til fulde. Som påpeget af Manniche (2002 s. 1) har sprogbarrieren derfor udgjort en konstant udfordring, for hvordan kan man herske over et folk, som man ikke kan kommunikere med? Mange udsendte dansk-norske myndighedspersoner gjorde sig imidlertid ihærdige anstrengelser for i tilstrækkelig grad at lære sig grønlandsk, nok ikke mindst ud fra den lutherske filosofi om at kunne forkynde Guds ord på modersmålet. Dog skal man nok heller ikke overvurdere dybden af de tillærte grønlandskkundskaber generelt hos koloniadministrationen (Jacobsen 2021 s. 72). Selvom enkelte i administrationen fra tid til anden foreslog at man jo også kunne lære grønlænderne dansk,

så blev danskundervisning ikke for alvor taget op i grønlandske skoler førend i 1925 (Manniche 2002 s. 50, 55, Jacobsen 2021 s. 61–65).

Faktisk foreslår Manniche under inspiration af den amerikanske antropolog Bernard S. Cohn, at man kan se den dansk-norske sprogpolitik i Grønland om at kolonimagten lærte sig de koloniseredes sprog som et bevidst valg for styrke kolonimagtens kontrol (Manniche 2002 s. 49). Den dansk-norske koloniadministrations ønske om at registrere og integrere så stort et antal af de grønlandske stednavne som tilfældet blev, kan meget vel have været en del af denne politik. Geografen Douglas Herman (2009) har forsket i brugen af stednavne på Hawaii, og har her fundet tegn på et tilsvarende fænomen, som han har betegnet »anti-conquest«, et begreb der oprindeligt blev lanceret af Mary Louise Pratt (1992). Når en herskende kolonimagt (her USA) gør de koloniseredes sprog (her hawaiiansk) til sit eget, kan det der ved første øjesyn fremstår som anerkendelse og hyldest af de koloniserede i virkeligheden samtidig være med til afholde disse fra muligheden for at opnå nogen reel magt (Herman 2009 s. 103). Man kan argumentere for, at noget tilsvarende skete i Grønland, hvor den danske administration især op gennem 1800-tallet prøvede at fastholde »den autentiske grønlænder« i befolkningens oprindelige situation, bl.a. ud fra danske handelsøkonomiske interesser i at bevare den grønlandske know-how i polarområdet jagt og fiskeri (Rud 2010, Seiding 2012). Ved at afholde grønlænderne fra at lære sig dansk (eller andre fremmedsprog, for den sags skyld), fastholdt man dem også i de oprindelige erhverv, uden reel mulighed for at avancere socialt op i eksempelvis koloniadministrationen. På samme måde sikrede administrationen sig imod en lettere sproglig kontakt imellem grønlænderne og andre europæiske handelsmagter. Brugen af grønlandske stednavne i den danske koloniadministration bærer adskillige tegn på i det mindste til dels også at kunne være motiveret ud fra sådanne »anti-conquest«-overvejelser (Jakobsen & Lidsmoes 2020 s. 207–208).

Danske og grønlandske stednavne i Grønland i en postkolonial kontekst

Administrationssproget i Grønland var i perioden 1721–1979 vedvarende dansk, men dog med den væsentlige nuance, at så godt som alt i den indbyrdes dansk-grønlandske relation som allerede omtalt ovenfor foregik på grønlandsk frem til omkring midten af 1900-tallet, ikke mindst fordi grønlænderne indtil da reelt ingen mulighed havde for at lære dansk (Manniche 2002, Gulløv 2017, Frandsen 2019). I de første tredive år af hjemmestyret, dvs. 1979–2009, var dansk og grønlandsk sidestillet som officielle sprog. Siden 2009 har (vest-)

grønlandsk været Grønlands eneste officielle administrationssprog, men nu med det omvendte forbehold, at dansk fortsat indgår som et væsentlig minoritetssprog også i landets indre anliggender, hvor det lovformeligt kan anvendes i offentlige anliggender og sagsbehandling. Det gælder dels i forhold til tilflyttede borgere af dansk oprindelse, hvor sådannes ophold i Grønland nu typisk er så kort, at de ikke når at lære sproget. Samlet gælder, at 10–20 % af Grønlands befolkning – herunder et ikke-ubetydeligt antal grønlandskfødte grønlændere – ikke har vestgrønlandsk som modersmål, og ganske mange af disse kan faktisk ikke vestgrønlandsk i tilstrækkeligt omfang (Jakobsen 2021, Wikipedia: Greenland).

I stednavneadministrativ sammenhæng har man frem til 1979 kørt med danske (eller andre europæiske) navne på større bebyggelser og naturlokaliteter, og med grønlandske navne på mindre lokaliteter, ligesom grønlandske navne på større lokaliteter var noteret sideløbende som en slags parallelnavne af sekundær status, altså f.eks. *Godthåb (Nuuk)*. I 1934 udskiltes fra det danske Stednavneudvalg et selvstændigt Stednavneudvalg for Grønland med base i København. Dette betød i praksis, at alle eksisterende grønlandske stednavne blev autoriseret (i hvilken sammenhæng ovennævnte stednavnesamling hos Arkiv for Navneforskning skal ses), mens alle nye stednavne fremover skulle godkendes. Da Grønland gik fra kolonistatus til amtsstatus i 1953, blev det muligt for grønlandske folketingsmedlemmer at indtræde i udvalget, der først i 1971 fik fast tilknyttet et grønlandsk fagkyndigt medlem. I 1973 gennemførtes en generel grønlandsk retskrivningsreform, der også satte sig spor i stednavneortografien, idet f.eks. *K'akortok* blev til *Qaqortoq* (Kleivan 1985 s. 141–142).

I 1984 overgik det grønlandske stednavneudvalg til det grønlandske hjemmestyre, som i 1989 lod det afløse af et nyt Grønlands Stednavnenævnet – Nunat Aqqinik Aalajangiisartut. På vegne af nævnets forarbejde kunne Hjemmestyret i 1990 vedtage en bekendtgørelse om stednavne, der for det sproglige forhold fastslog, at i alle tilfælde af parallelnavne (dvs. både et grønlandsk og et udenlandsk, typisk dansk navn) skulle fremover kun det grønlandske navn være autoriseret; ordningen blev endeligt vedtaget i 1996. Udenlandske navne kunne kun autoriseres, hvis der ikke eksisterede et grønlandsk navn (Kruse 2012 s. 154–155). Det betyder således, at siden da har historisk benævnte steder som *Godthåb*, *Holsteinsborg* og *Julianehåb* officielt kun heddet *Nuuk*, *Sisimiut* og *Qaqortoq*. Siden dannelsen af Grønlands Stednavnenævnet i 1980'erne har nævnet i øvrigt indsamlet, registreret og autoriseret mere end 33.000 stednavne, der i 2018 blev offentlig tilgængeliggjort i form af en online-database, hvor alle navnene er digitalt geolokaliseret (Sommer 2018).

Den grønlandske modstand imod de danske parallelnavne kan føres helt tilbage til 1950'erne og er kun blevet stærkere med tiden. Her, som så mange andre steder, er det grønlandske sprog blevet tillagt stadig større kulturhisto-

risk værdi som national identitetsfaktor, hvilket også manifesterer sig i stednavnene. En officiel anerkendelse og senere autoritativ ophøjelse af de grønlandske stednavne med forrang frem for de især danske navne kan ses som et klassisk, naturligt trin i grønlændernes egen identitetskabelse som nation og som et postkoloniale opgør med fortidens kolonistyre. Som argumenter imod fjernelsen af parallelnavne er det især blevet fremført, at det kan være svært for danskere at lære (endsige udtale) de grønlandske stednavne, samt især tidligere også hensyntagen til den fortsatte grønlandske afhængighed af økonomisk støtte fra Danmark. Dertil er i mindre omfang også nævnt generel sproglig hensyntagen til det danske mindretal og ikke-grønlandsktalende grønlændere, samt det kulturhistoriske hensyn (Kleivan 1985 s. 143–150, 156–159).

Med reformen i 1996 blev i første omgang alle parallelnavnene fjernet fra autorisationslisten, men siden er fokus også med jævne mellemrum blevet rettet imod de resterende lokaliteter, hvor danske og andre udenlandske navne fortsat anvendes i mangel af oprindelige grønlandske alternativer. Dette gælder primært navne på naturområder fjernt fra eksisterende bebyggelse, ikke mindst i Nordøstgrønland. I 2011 fremførte det grønlandske landstyredelem Karl Lyberth (Siumut) forslag om, at en række sådanne navne i Grønland – f.eks. *Fynske Alper*, *Køge Bugt*, *Kap Prins Knud*, *Liverpool Land*, *Academy Gletscher*, *Carlsberg Fjord*, *Lille Hellefiske Banke* og *Bildsøe Nunatakker* – burde erstattes af nye og mere grønlandsk klingende navne. Diskussionen blev som sådan bifaldet af den grønlandske stednavneekspert Lisathe Møller Kruse, der igennem en årrække har været sekretær og konsulent for Stednavnenævnet, men hun påpegede, at de modforslag, som Lyberth havde opstillet, videreførte den europæisk-kolonialistiske navngivningstradition med opkaldelse efter kendte personer. Hellere skulle man, mente hun, følge den gamle inuitiske tradition med navngivning efter stedets fysiske beskaffenhed (herunder udseendemæssig lighed med andre ting) eller særlige begivenheder knyttet til stedet (Mølgaard 2011, Kruse 2012). Selvom der således nok kan findes enighed blandt et flertal af grønlændere om en præference for grønlandske stednavne, så er der ikke nødvendigvis enighed om hvordan sådanne skal dannes.

I Danmarks tropekolonier har stednavnenes postkoloniale efterliv været knapt så omstridt. Kolonierne i Indien og Afrika blev solgt til Storbritannien i henholdsvis 1845 og 1850, og her blev de relativt få danske stednavne gennemgående hurtigt udskiftet med engelske navne eller de tilknyttede lokaliteters bebyggelser (forter og plantager) blev revet ned. Så da briterne i løbet af 1900-tallet forlod de respektive områder, var der reelt ikke nogen dansk stednavnearv at forholde sig til for de indiske og ghanesiske myndigheder. Anderledes forholder det sig med Dansk Vestindien, som blev solgt til USA i 1917. Uden at amerikanerne formelt set synes at have forpligtet sig til at bevare noget af navnemassen, er først og fremmest et betydeligt antal gadenavne i byerne

Charlotte Amalie (St. Thomas), Christiansted og Frederiksted (St. Croix), foruden bynavnene selv, blevet videreført helt frem til i dag i deres danske form. Dette til trods for at der især i Charlotte Amalie har været flere forsøg på at reformere gadenavnene til engelske former, hvilket i praksis har ledt til en pragmatisk parallelnavnepraksis med sidestillede danske og engelske navne på mange af gaderne (Jakobsen 2017). Den fremførte bevæggrund for at bevare de koloniale gadenavne har været kulturarvshensyn, hvortil kommer, at navnene har vist sig at have en turistøkonomisk værdi især for oversøiske turister fra Skandinavien (Jakobsen 2020a).

Debat om dansk-grønlandske stednavne i Danmark

Spørgsmålet om brug af danske eller grønlandske stednavne for lokaliteter i Grønland er imidlertid ikke kun et anliggende for grønlænderne. Ifølge Lov om Grønlands hjemmestyre fra 1979 med diverse senere tilføjelser har Grønlands Stednavnenævnet ikke blot fuld overmyndighed angående spørgsmålet om grønlandske stednavne i Grønland, men også i resten af rigsfællesskabet. Så når Stednavnenævnet f.eks. har besluttet, at *Søndre Strømfjord*, *Diskobugt* og *Hans Ø* rettelig hedder *Kangerlussuaq*, *Qeqertarsuaq* og *Tartupaluk*, så gælder denne autorisation faktisk også i Danmark (Jakobsen 2022b). Præcis som alle danske offentlige myndigheder og institutioner er lovmæssigt forpligtet til kun at benytte autoriserede stednavneformer på danske lokaliteter (hvis sådanne former da ellers findes), så er de lige så lovmæssigt forpligtet til kun at anvende de autoriserede grønlandske stednavneformer på lokaliteter i Grønland (Elkjær 2017, Rasmussen 2017).

Den gradvise udfasning af danske stednavne for lokaliteter i Grønland har med jævne mellemrum udløst debat i Danmark, hvor bl.a. folketingsmedlem Søren Espersen (tidl. Dansk Folkeparti, nu Danmarksdemokraterne) flere gange har ment det nødvendigt at forsvare retten til brug af de gamle danske stednavne i Grønland – hvilket imidlertid hver gang er blevet afvist af skiftende regeringer med henvisning til det utvetydige lovgrundlag om spørgsmålet (Thykier 2017). Dette synes imidlertid ikke at have afsluttet debatten, og tværtimod er navnespørgsmålet også blevet inddraget af politikere og andre debattører i en nylig diskurs om hvorvidt Grønland overhovedet kan betragtes som en dansk koloni, bl.a. ud fra synspunktet »vi var der jo først!« (Jørgensen & Stampe 2019, Holm 2019).

Det postkoloniale aspekt i UNGEGN-perspektiv

Indtil videre har ingen af parterne forsøgt at inddrage muligt skyts fra eksempelvis FN's rådgivende organ på den slags spørgsmål, UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names). Der ville da givetvis heller ikke være noget entydigt svar at hente. UNGEGN ville fuldt ud anerkende det grønlandske hjemmestyres ret til at anvende de navne som man måtte ønske, men FN's medlemslande har faktisk også underskrevet en erklæring om i stednavnemæssig sammenhæng at tage hensyn til sproglige mindretal og disses eventuelle eksisterende navnebrug (Jordan 2021, Winkler 2021). Nu er sagen her yderligere speget ved, at Grønland i FN-mæssig sammenhæng er repræsenteret gennem rigsfællesskabet med Danmark, så indtil videre kan man sige, at hensynserklæringen primært må være rettet på Danmark, der i sin lovgivning på området skal tage hensyn til grønlænderne, hvilket man så også kan sige er opfyldt her. Men i det øjeblik Grønland måtte blive selvstændigt medlem af FN, flytter mindretalshensynet sig i princippet over på de dansktalende i Grønland, hvis stednavnepraksis de grønlandske myndigheder – i erklæringens yderste konsekvens – da formelt set burde genindføre som parallelnavne ligestillede med de grønlandske.

I en ren dansk sammenhæng kan de danske stednavne i Grønland nu betegnes som historiske eksonymer, noget som der i UNGEGN aktuelt er meget splittede holdninger til værdien af. Mens én fraktion generelt ønsker eksonymerne afskaffet som et ubehageligt levn fra kolonialismen og imperialismens tidsalder, peger en anden fraktion på eksonymernes kulturhistoriske værdi (Woodman 2012, Jordan & Woodman 2016). FN's ekspertpanel på området kan således heller ikke give noget klart svar på, om vi i Danmark burde genoverveje at åbne op for brugen af danske stednavne i Grønland eller ej. Et sådan træk ville da uden tvivl også blive opfattet særdeles negativt i Grønland og kun være med til at forværre den i forvejen til tider noget belastede politiske relation imellem Grønland og Danmark. Det skal derfor bestemt heller ikke være anbefalingen fra nærværende forfattere, hvor der i stedet blot opfordres til en systematisk videnskabelig indsamling og registrering af de danske stednavne i Grønland med henblik på deres sikring for eftertiden som en væsentlig del af den fælles dansk-grønlandske kulturarv.

Afrunding

I det ovenstående har vi forsøgt at give en introduktion til stednavnesituationen i Grønland generelt, med særlig fokus på de stednavne, der blev indført eller indlånt og anvendt af den dansk-norske administration i kolonitiden fra 1721

og frem til indførelsen af det grønlandske hjemmestyre i 1979. Selvom (gen-)koloniseringen af Grønland i vidt omfang fandt sin motivation i et ønske om at finde efterkommerne af middelalderens grønlandske nordboere, så synes det aldrig påtænkt at genintroducere nogle af de over hundrede overleverede norrøne stednavne, som man kendte fra de skriftlige kilder; kun det norrøne navn *Grønland* blev videreført. Den tidlige dansk-norske stednavngivning bar i stedet tydeligt præg af, at den i høj grad baserede sig på engelsk og nederlandsk kortlægning af de grønlandske kyster, og mange navne blev indlånt enten direkte fra disse sprog eller i en tilpasset fordansket form. Den dansk-norske administration indførte også selv en anseelig mængde stednavne, primært på de bebyggelser, hvor koloniadministrationen havde permanent ophold. Men dertil gjorde kolonisatorerne sig fra et tidligt tidspunkt også bekendte med de inuitiske stednavne, som i vidt omfang blev indlånt og anvendt i administrationen, hvilket især gælder navne på mindre bebyggelser og på naturlokaliteter. Indimellem skete dette i hybride sammensætninger, typisk bestående af et grønlandsk stednavn tilknyttet et dansk efterled. En væsentlig faktor i forståelsen af den koloniale stednavnepraksis i Grønland er, at man først i 1900-tallet for alvor forsøgte at lære grønlænderne dansk sprog, hvorfor kendskab til (og anvendelse af) grønlandske stednavne reelt var en nødvendig præmis for kolonimagten for overhovedet at kunne administrere det store og vanskeligt farbare land. Vi har dertil foreslået, at denne praksis også kan anskues i en 'anti-conquest'-sammenhæng, hvor kolonimagten ved at tilegne sig og tage ejerskab på de koloniseredes sprog og navne også fik lettere ved at fastholde de koloniserede i et for kolonimagten ønsket stadium (her som fangere og fiskere) uden reel mulighed for at udvikle sig i andre retninger.

Artiklen har endvidere gjort rede for stednavneudviklingen siden Hjemmestyrets indførelse i 1979, herunder det forvaltningsmæssige aspekt (fra det danske stednavneudvalg til nutidens grønlandske stednavnævn) og tiltagene for at udfase alle ikke-grønlandske stednavne i den grønlandske administrations- og befolkningsbrug. Denne udvikling synes at afspejle et bevidst valg hos myndighederne om at bruge sproget og herunder navne som et centralt element i opbygningen af en grønlandsk nationalidentitet, ligesom fravalget af især danske stednavne kan ses som et ønske om mental og kulturel frigørelse fra tidligere tiders magtforhold i en postkolonial kontekst. Eftersom også danske myndigheder er lovmæssigt forpligtet til at følge Hjemmestyrets bestemmelser, har det den afledte effekt, at vi heller ikke i Danmark formelt længere må anvende kolonitidens danske stednavne på lokaliteter i Grønland. Udover at dette har provokeret især visse dele af det danske politiske spektrum, så udløser det også en interessant onomastisk-politisk problematik i UNGEGN-regi, både i den efterhånden mangeårige diskurs om brugen af eksonymer vs. endo-

nymer og med hensyn til beskyttelsen af sproglige mindretals ret til at bruge deres egne stednavne.

Der er således masser af spændende forskningsspørgsmål at tage fat på med udgangspunkt i det danske stednavnemateriale i Grønland. Det er vort håb, at denne artikel kan være med til at fremme inddragelsen af Grønland i dansk og skandinavisk stednavneforskning fremover.

Kilder og litteratur

- Andersen, Erik Langer, 1982: De norrøne stednavne i Østerbygden. I: Tidsskriftet Grønland 30. S. 163–176.
- Andersson, Thorsten, 1994: Ortnamnens existentiella villkor. I: Ortnamn värda att värda. Föredrag från Riksantikvarieämbetets symposium Ortnamnskultur. Red.: Göran Ulfsparré. Stockholm. S. 7–21.
- Bakker, Peter, 2003: Scandinavians and their creoles. I: Acta linguistica Hafniensia 35. S. 95–114.
- Bakker, Peter & Bøegh, Kristoffer Friis, 2021: Kolonierne. I: Dansk Sproghistorie 5. Dansk i samspil. Red.: Ebba Hjorth. København. S. 121–134.
- Bertelsen, Alfred, 1918: Navnegivning i Grønland. København.
- Bjørk, Anders Anker, Kruse, Lisathe Møller & Michaelsen, Peter B., 2015: Brief communication. Getting Greenland's glaciers right – a new data set of all official Greenlandic glacier names. I: The Cryosphere 9. S. 2215–2218.
- Bobé, Louis, 1914: Beskrivelse af Straat Davids tilligemed sammes Indvaaneres Sæder, Skikkelse og Vaner, som ogsaa deres Fiskefangst og andre Handlinger, af Lourens Feykes Haan. Særtryk af Det grønlandske Selskabs Aarskrift. S. 1–26.
- 1921: Beskrivelse af Distrikterne i Sydgrønland. Holsteinborg Distrikt. Historie. I: Meddelelser om Grønland 61. S. 87–94.
- 1936: Den grønlandske Handels og Kolonisations Historie indtil 1870. København.
- Bro, Henning, 1993: Grønland. Kilder til en dansk kolonihistorie. København.
- Bøegh, Kristoffer Friis, 2018: Spor fra dansk i De Amerikanske Jomfruøers engelsk-kreolsk. I: Mål og Mæle 39:2. S. 24–29.
- Dam, Peder, 2019: Kortlægningen af Danmark. Op til midten af 1800-tallet. København.
- Danmark og Kolonierne 1–5. 2017. København.
- Dupont, Henrik, 2022: Kortlægningen af Grønland. København.
- Elkjær, Kenneth, 2017: Fogh Rasmussen afviste danske stednavne for 12 år siden. I: Kalaallit Nunaata Radioa 02-05-2017. <https://knr.gl/da/nyheder/fogh-rasmussen-afviste-danske-stednavne-12-%C3%A5r-siden>
- Frandsen, Niels H., 2019: Kilder til Grønlands missionshistorie fra Hans Egedes kaldsbrev 1721 til Lov om Kirke- og Skolevæsen i Grønland 1905. København.
- Gad, Finn, 1967–1976: Grønlands historie 1–3. København.
- 1984: Grønland. København.
- Den grønlandske Lods – Forklaringer til stednavne. Udg. af Geodatastyrelsen. 2012. København.

- Gulløv 2017 = Grønland. Den arktiske koloni. Red.: Hans Christian Gulløv. 2017. København. (Danmark og Kolonierne 2.)
- Herman, Douglas, 2009: The Aloha State. Place names and the anti-conquest of Hawai'i. I: *Critical Toponymies. The Contested Politics of Place Naming*. Eds.: Lawrence D. Berg & Jani Vuolteenaho. Farnham. S. 101–135.
- Higgins, Anthony K., 2010: *Exploration history and place-names of northern East Greenland*. København.
- Holm, Katrine Winkel, 2019: Hold nu op med at kalde Grønland en koloni. I: *Jyllands-Posten* 26-08-2019. <https://jyllands-posten.dk/debat/blogs/katrineholm/ECE11573534/hold-nu-op-med-at-kalde-groenland-en-koloni/>
- Jacobsen, Birgitte, 2021: Grønland. I: *Dansk Sproghistorie 5. Dansk i samspil*. Red.: Ebba Hjorth. København. S. 61–74.
- Jakobsen, Johnny Grandjean Gøgsig, 2017: Dansk Vestindien – kolonial stednavngivning på de tidligere Dansk-Vestindiske Øer. I: *Månedens navn* 31-03-2017. Københavns Universitet. https://navn.ku.dk/maanedens_navn/dansk-vestindien/
- 2020a: Danish postcolonial microtoponymy and the ‘threat’ of sustainable tourism – The cases of Tranquebar and the Danish West Indies. I: *UNGEEN Bulletin* 59 (2020:2). S. 19–20. https://unstats.un.org/unsd/ungegn/pubs/Bulletin/UNGEEN_bulletin_no.59.pdf
- 2020b: Tranquebar – Danmarks første tropekoloni og dens navne. I: *Månedens navn* 01-10-2020. Københavns Universitet. https://navn.ku.dk/maanedens_navn/tranquebar/
- 2022a: Stednavnets betydning: Grønland. I: *Trap Grønland*. Chefred.: Niels Elers Koch. Hørsholm. (Trap Danmark 6. udg. 36.) S. 13.
- 2022b: Tartupaluk – også kendt som Hans Ø. I: *Månedens navn* 01-08-2022. Københavns Universitet. https://navn.ku.dk/maanedens_navn/tartupaluk/
- 2023: Fortnavne i de dansk-norske tropekolonier (Trankebar, Guineakysten og Vestindien). I: *Namn och gränser. Rapport från den sjuttonde nordiska namnforskarkongressen den 8–11 juni 2021*. Red. av Väinö Syrjälä, Terhi Ainiala & Pamela Gustavsson. Uppsala. (NORNA-rapporter 100.) S. 145–166. [NORNA100.pdf](https://norna.uu.se/rapporter/100/NORNA100.pdf)
- Jakobsen, Johnny Grandjean Gøgsig & Lidsmoes, Ivalu Kristine, 2020: Danish colonial toponomastics. I: *Advances in Comparative Colonial Toponomastics*. Ed.: Nataliya Levkovych. Berlin & Boston. (Koloniale und Postkoloniale Linguistik 14.) S. 187–217.
- Jónsson, Finnur, 1899: *Grønlands gamle Topografi efter Kilderne. Østerbygden og Vesterbygden*. København.
- Jordan, Peter, 2021: The importance for minorities of seeing their place names in public space. I: *UNGEEN Bulletin* 61. S. 8–9. https://unstats.un.org/unsd/ungegn/pubs/Bulletin/UNGEEN_bulletin_no.61.pdf
- Jordan & Woodman 2016 = *Criteria for the Use of Exonyms. Proceedings of the 17th UNGEEN Working Group on Exonyms Meeting, Zagreb, 14–16 May 2015*. Eds.: Peter Jordan & Paul Woodman. Hamburg. (Name & Place 6.)
- Jørgensen, Villads Leer & Stampe, Camilla, 2019: Detektor: Grønland var altså en dansk koloni, Rasmus Jarlov. I: *DR Nyheder* 24-08-2019. <https://www.dr.dk/nyheder/detektor/detektor-groenland-var-altsaa-en-dansk-koloni-rasmus-jarlov>
- Kabell, Inge, 1990: Træk af James Halls ekspeditioner til Grønland. I: *Tidsskriftet Grønland* 10. S. 295–308.

- Kleivan, Inge, 1977: Place names in Greenland. Cultural imperialism and cultural identity. I: Proceedings of the 8th conference on Nordic ethnographers/anthropologists. Helsinki. S. 197–215.
- 1985: Debat og sprogbrug i forbindelse med dobbelte (danske og grønlandske) stednavne i Grønland. I: Stednavne i brug. Festskrift udgivet i anledning af Stednavneudvalgets 75 års jubilæum. Red.: Bent Jørgensen. København. (Navnestudier 26.) S. 140–161.
- 1996: European contacts with Greenland as reflected in place-names. I: Language contact across the North Atlantic. Eds.: P. Sture Ureland & Iain Clarkson. Berlin & New York. S. 125–152.
- Kostanski, Laura, 2014: Duel-Names. How toponyms (placenames) can represent hegemonic histories and alternative narratives. I: Indigenous and Minority Place-names. Australian and International Perspectives. Eds.: Ian D. Clark, Luise Hercus & Laura Kostanski. Canberra. S. 273–292.
- Kruse, Lisathe Møller, 2012: Stednavne i Grønland. I: Tidsskriftet Grønland 2012:2. S. 147–156.
- Kühl, Karoline & Aastrup, Iben Holmegaard, 2020: How Danish were the Danish West Indies? Language use in written sources in a multilingual colonial society. I: Advances in Comparative Colonial Toponomastics. Ed.: Nataliya Levkovych. Berlin & Boston. (Koloniale und Postkoloniale Linguistik 14.) S. 219–242.
- Laursen, Dan, 1972: The place-names of North Greenland. København.
- Lidegaard, Mads, 1991: Grønlands historie. København.
- Lidsmoes, Ivalu Kristine, 2017: Grønland på udenlandsk. I: Månedens Navn 01-08-2017. Københavns Universitet. https://navn.ku.dk/maanedens_navn/groenland-paa-udenlandsk/
- 2021: Haabetz Colonie – den første koloni i Grønland. I: Månedens Navn 01-07-2021. Københavns Universitet. https://navn.ku.dk/maanedens_navn/haabetz-colonie/
- Liebst, Jette, 1996: Peoples and languages in the Danish West Indies in the 18th century. Was there a Danish language policy? I: Language and cultural hegemony. Ed.: Ernst-Ullrich Pinkert. Aalborg. S. 111–128.
- Manniche, Jens Christian, 2002: Sprogbeherskelse og herskersprog. Om sprog og kolonialisme i Grønland i 1800-tallet. Aarhus.
- 2003: Sprogbeherskelse og herskersprog. Om sprog og kolonialisme i 1800-tallet. I: Historie 2003:2. S. 241–298.
- Meilandt, Mette, 2002: Sprog til debat. En antropologisk analyse af den grønlandske sprogsituation med det formål at vise, hvilke roller det grønlandske og det danske sprog spiller i Grønland. Specialeafhandling, Aarhus Universitet. Moesgård.
- Mølgaard, Noah, 2011: Forslag følger ikke tradition. I: Kalaallit Nunaata Radioa 02-12-2011. <https://knr.gl/da/nyheder/forslag-f%C3%B8lger-ikke-tradition>
- Ostermann, Hother, 1935: Dagbøger av nordmenn på Grønland før 1814. Oslo.
- Petersen, Robert, 1985: Danske stednavne i Grønland. I: Stednavne i brug. Festskrift udgivet i anledning af Stednavneudvalgets 75 års jubilæum. Red.: Bent Jørgensen. København. (Navnestudier 26.) S. 228–238.
- Petrulevich, Alexandra, 2022: Ortnamnspolitikken i svenska Pommern. En diskursanalytisk och kontaktonomastisk studie. I: NoB 110. S. 95–130.
- Pratt, Mary Louise, 1992: Imperial eyes, travel writing and transculturation. London & New York.

- Rasmussen, Lars Løkke, 2017: Statsministerens svar af spørgsmål nr. 43 [...] stillet efter ønske af Søren Espersen (DF). Statsministeriet 02-05-2017. <https://www.ft.dk/samling/20161/almDEL/gru/spm/43/svar/1402982/1750877/index.htm>
- Rud, Søren, 2010: *Subjektiveringsprocesser i metropol og koloni. København og Grønland i 1800-tallet*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet. København.
- 2017: *Colonialism in Greenland. Tradition, Governance and Legacy*. Cham. (Cambridge Imperial and Post-Colonial Studies Series.)
- Sabino, Robin, 2012: *Language contact in the Danish West Indies. Giving Jack his jacket*. Leiden.
- Schuster, Susanne, 2018: *Europäische Ortsnamen als Zeugen kolonialer Raumeignung. Grönlands Nordosten*. I: *Vergleichende Kolonialtoponomastik. Strukturen und Funktionen kolonialer Ortsbenennung*. Red.: Thomas Stolz & Ingo H. Warnke. Berlin & Boston. (Koloniale und Postkoloniale Linguistik 12.) S. 161–187.
- 2019: *The making of Greenland. Early European place names in Kalaallit Nunaat*. I: *The linguistic heritage of colonial practice*. Ed.: Brigitte Weber. Berlin & Boston. (Koloniale und Postkoloniale Linguistik 13.) S. 43–73.
- Sebro, Louise, 2010: *Mellem afrikaner og kreol. Etnisk identitet og social navigation i Dansk Vestindien 1730–1770*. Lund.
- Seiding, Inge Høst, 2012: “Married to the daughters of the country”. *Inter-marriage and intimacy in Northwest Greenland ca. 1750 to 1850*. PhD-dissertation, University of Greenland. Nuuk.
- Sommer, Karsten, 2018: *Autoriserede stednavne er nu tilgængelige på hjemmeside*. I: *Kalaallit Nunaata Radioa 16-08-2018*. <https://knr.gl/kl/node/212338>
- Stednavne Grønland*. Arkiv for Navneforskning, Københavns Universitet. <https://sprogsamlinger.ku.dk/q.php?p=ds/hjem/mapper/56479>
- Sveistrup, Poul Peter & Dalgaard, Sune, 1945: *Det danske Styre af Grønland 1825–1850*. København.
- Thykie, Michael, 2017: *Søren Espersen efterlyser danske stednavne i Grønland*. I: *Jyllands-Posten 30-07-2017*. <https://jyllands-posten.dk/politik/ECE9541213/soeren-espersen-efterlyser-danske-stednavne-i-groenland/>
- Wikipedia: *Greenland = Wikipedia: Greenland. Languages*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Greenland#Population> (besøgt 21-02-2023.)
- Winkler, Morten, 2021: *Registration of German geographical names in Southern Denmark in 2020*. I: *UNGEGN Bulletin 61*. S. 15–17. https://unstats.un.org/unsd/ungegn/pubs/Bulletin/UNGEGN_bulletin_no.61.pdf
- Woodman 2012 = *The Great Toponymic Divide. Reflections on the definition and usage of endonyms and exonyms*. Ed.: Paul Woodman. Warszawa.

Summary

Colonial and postcolonial use of Danish place-names in Greenland With comparative views to place-name practice in the other Dano-Norwegian colonies

By Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen & Ivalu Kristine Lidsmoes

The article presents the collective outcome of a series of preparatory studies conducted for smaller articles and research project applications regarding place-names in the colonies of Denmark-Norway, with a specific focus on Greenland. It also includes comparative views on the conditions in the tropical colonies of the empire. The article first offers a historiographical introduction to former studies in colonial linguistics and colonial toponomastics in a Danish context. It continues with three chapters each devoted to different national-linguistic groups of place-names used by the Danish colonial administration. When the Dano-Norwegian colonisers arrived in 1721, they encountered a substantial number of Dutch and English place-names that explorers and merchants gave important coastal features around Greenland in the preceding centuries. To some degree, these names were incorporated by the Danes, with some remaining to this day, particularly in the north-eastern part of Greenland. Some of the Dutch names were Danicised or even translated, such as the famous hill name *Sukkertoppen*, deriving from the Dutch *Zuikerbrood*. The Danish administration itself introduced a great number of place-names in Danish as well, mainly for larger settlements, administrative areas and important natural features. The bulk of these names bears very little etymological reference to the localities in question, as they are often named after important figures from the homeland (e.g. royalty and politicians), while others are quite poetic and even melancholic, a phenomenon also noted in e.g. Danish Guinea and Danish West Indies. A particularly popular generic in Danish place-names in Greenland is *håb* 'hope', which in comparison was used only rarely in contemporary Denmark. Right from the beginning, the Danish colonial administration in Greenland recorded and incorporated a huge amount of Greenlandic place-names in its use. Minor settlements and natural features were often left with a Greenlandic name only, while locations with Danish (or other European) names were recorded with a 'dual name' in both Danish and Greenlandic. While Danish was the official administrative language of the colonial administration, virtually all communication with the Greenlandic (Inuit) population took place in the Greenlandic language(s), which the colonisers thus were obliged to learn to an adequate level. The Greenlanders were not encouraged or even allowed to learn Danish until 1925. There may be several reasons for this policy, among which the authors suggest an *anti-conquest*-motivation, as launched by Douglas Herman for the historical American language policy in Hawaii, where – by incorporating the language of the colonised people – the colonising power provides itself with a powerful way to keep the colonised nation from social development. When Home Rule was introduced to Greenland in 1979, the official language of the country gradually changed from Danish to Greenlandic, and since 1996 virtually only Greenlandic place-names hold authoritative status. This does not just apply to Greenland but also to Denmark, as the Greenland Place Names Committee is the top authority on the matter of Greenland's place-names in the entire Danish Realm (including Greenland

and The Faroe Islands). This means that in all cases of former dual names (e.g. *Nuuk* and *Godthåb*), only the Greenlandic names are to be used by public administration and institutions in Greenland and Denmark. The article introduces the postcolonial discourse on this matter in both Greenland and Denmark, outlining how the question relates to the recommended policies by the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN).